

Sygn. akt III AUa 132/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja
Sędziowie:	SA Teresa Czekaj (spr.) SA Bogdan Świerk
Protokolant: st.sekr.sądowy Urszula Goluch-Nikanowicz	

po rozpoznaniu w dniu 26 marca 2013 r. w Lublinie

sprawy M. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni M. S. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 30 listopada 2012 r. sygn. akt VIII U 2436/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 132/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 maja 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, art. 84 ust. 1, ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zobowiązał M. S. (1) do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – renty z tytułu choroby zawodowej za okres od dnia 1 października 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. w kwocie 19.299,34 zł.

W odwołaniu od tej decyzji skarżąca podniosła, że w 2009 r. zawiadamiała Zakład Ubezpieczeń Społecznych o fakcie prowadzenia działalności gospodarczej, zgłaszając firmę na drukach (...) i (...) oraz wysyłając oświadczenie

o przychodach za rok 2009, w związku z czym świadczenie w jej ocenie podlega zwrotowi za okres nie dłuższy niż dwanaście miesięcy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podnosząc, że M. S. (1) osiągnęła przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczenia.

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Lublinie - VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących podstawach faktycznych i prawnych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 14 listopada 1995 r. przyznał M. S. (1) rentę inwalidzką trzeciej grupy inwalidów w związku z chorobą zawodową od dnia 18 sierpnia 1995 r. Następnie decyzją z dnia 30 października 1998 r. przyznano jej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową na stałe.

Decyzją z dnia 16 lipca 1997 r. wnioskodawczyni uzyskała od dnia 1 września 1997 r. prawo do emerytury, a tym samym nabyła prawo do pobierania świadczeń w zbiegu. W tej sytuacji organ rentowy na mocy decyzji z dnia 16 lipca 1997 r. wypłacał jej pełną kwotę renty oraz emeryturę w wysokości 50%, a następnie na mocy decyzji z dnia 4 września 1997 r. pełną kwotę emerytury oraz rentę w wysokości 50%.

W związku z wejściem w życie w dniu 1 stycznia 2003 r. ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wprowadzającej odmienne zasady pobierania świadczeń wypadkowych pozyskanych na podstawie obowiązujących dotychczas przepisów, organ rentowy doręczył M. S. (1) pismo z informacją, że wchodząca w życie w dniu 1 stycznia 2003 r. ustawa zachowuje możliwość pobierania tzw. półtorakrotnego świadczenia, a więc renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem lub chorobą zawodową powiększonej o połowę emerytury lub emerytury powiększonej o połowę renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem lub chorobą zawodową przez osoby, które nie osiągają przychodu – bez względu na jego wysokość. Punkt VII pisma stanowił, że w wypadku, gdy Oddział ZUS wypłaca uprawnionemu rentę z tytułu niezdolności do pracy spowodowaną wypadkiem lub chorobą zawodową w zbiegu z emeryturą, a uprawniony zacznie osiągać przychód z działalności podlegającej ubezpieczeniu społecznemu, jest on obowiązany poinformować Oddział ZUS wypłacający świadczenie o osiągnięciu przychodu i jego wysokości, a także dokonać wyboru świadczenia, które zamierza pobierać. W takim bowiem wypadku, w zależności od wysokości osiąganego przychodu wybrane świadczenie miało być wypłacane w pełnej lub zmniejszonej wysokości, lub też prawo do tego świadczenia mogło zostać zawieszone. Po zakończeniu roku kalendarzowego, do końca lutego następnego roku, świadczeniobiorca został zobowiązany do nadesłania zaświadczenia (oświadczenia) o łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym, lub w poszczególnych miesiącach, jeżeli świadczeniobiorca prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą i dobrowolnie opłacał składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe – o łącznej kwocie podstawy wymiaru składek, a w przypadku nieopłacania składek – o kwocie jaką zadeklarowałby gdyby opłacał składkę. Powyższa korespondencja została doręczona ubezpieczonej w dniu 18 grudnia 2002 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że pouczenia odnośnie uprawnienia do emerytury i renty z tytułu choroby zawodowej i jednoczesnego uzyskiwania przychodu (bez względu na jego wysokość) zawarte były również w decyzjach waloryzujących i przeliczających świadczenia wnioskodawczyni.

Wnioskodawczyni w okresie od 1 października 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. prowadziła działalność gospodarczą pod nazwą M. S. (1) GigaKomp. W dniu 17 lutego 2012 r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych oświadczenie, z którego wynikało że w okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. składała deklaracje rozliczeniowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej deklarując najniższą podstawę wymiaru składek.

Decyzją z dnia 12 marca 2012 r. organ rentowy od dnia 1 kwietnia 2012 r. wstrzymał wypłatę renty z tytułu choroby zawodowej w zbiegu z emeryturą z uwagi na osiąganie przychodu przez wnioskodawczynię i zobowiązał ją do

nadesłania do dnia 29 marca 2012 r. oświadczenia stwierdzającego, czy w latach 2009-2010 oraz w okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 31 marca 2012 r. prowadziła działalność gospodarczą.

W dniu 28 marca 2012 roku wnioskodawczynie wskazała, że z dniem 23 marca 2012 r. wykreśliła działalność gospodarczą, a od maja 2010 r. nie miała żadnych przychodów z tego tytułu i wniosła o wznowienie wypłaty renty.

Organ rentowy decyzją z dnia 23 kwietnia 2012 r. wznowił wypłatę renty w zbiegu z emeryturą.

Z uwagi na fakt, iż skarżąca w okresie od 1 października 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. osiągała przychód pobierając równocześnie emeryturę w zbiegu z rentą z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją organ rentowy zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 19.229,34 zł.

Sąd Okręgowy, mając na uwadze ustalony stan faktyczny, stwierdził, że odwołanie nie jest zasadne.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, zależnie od jej wyboru: 1/ przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo 2/ emeryturę powiększoną o połowę renty. Stosownie do ustępu 3 powołanego przepisu, ustępu 1 nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, niezależnie od wysokości tego przychodu. W podanym wyżej brzmieniu przepis ten obowiązuje od dnia 1 stycznia 2003 r. do chwili obecnej.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z utrwalonym w tym zakresie orzecznictwem prawo do pobierania emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową jest wyłączone w przypadku osiągnięcia przez uprawnionego przychodu, z którym łączy się obowiązek ubezpieczenia społecznego - niezależnie od jego wysokości - także wtedy, gdy emeryt osiągnął wiek 65 lat bądź emerytka wiek 60 lat (por. uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 roku, sygn. II UZP 1/05, OSNP 2005/14/213, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 28 października 2004 roku, III AUa 1563/03, LEX nr 147191, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 listopada 2003 roku, III AUa 2409/03, LEX nr 193514).

Sąd Okręgowy wskazał, że w sprawie bezspornym jest, że w okresie od dnia 1 października 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. wnioskodawczynie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, będąc jednocześnie uprawnioną do wypłacanych w zbiegu: renty z tytułu choroby zawodowej oraz emerytury. Skarżąca była wielokrotnie informowana o konieczności zawiadomienia ZUS w przypadku, gdy zacznie uzyskiwać przychód związany z rozpoczęciem działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Informacja otrzymana od organu rentowego zawierała również pouczenie o konsekwencjach niepowiadomienia o otrzymywaniu przychodu, to jest powstania obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Ubezpieczona wywodziła, że w przedmiotowej sprawie doszło do zaniedbania organu rentowego, który został zawiadomiony o fakcie prowadzenia przez nią działalności gospodarczej przez prowadzące jej rozliczenia biuro rachunkowe już w 2009 r. poprzez, przesłanie druku o ubezpieczeniu zdrowotnym. W ocenie ubezpieczonej organ rentowy, a w szczególności wydział emerytalno-rentowy, powinien wiedzieć, że zgłosiła się do ubezpieczenia zdrowotnego i zadeklarowała prowadzenie działalności gospodarczej do innego wydziału.

Sąd stwierdził, że faktycznie w aktach sprawy znajdują się dowody nadania druku ZUS RCA, dotyczącego pracownika wnioskodawczynie M. L. oraz nieczytelnie oznaczony druk dotyczący osoby oznaczonej, jako „S. M.” Ponieważ z zeznań wnioskodawczynie wynika, że zatrudniała również synową M. S. (2), nie można jednoznacznie przesądzić, czy nadany druk dotyczył M. czy M. S. (2). Faktem również jest, że wnioskodawczynie dokonała zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego na druku (...) oraz (...) i oba te druki zostały nadane w dniu 16 października 2009 r.

Sąd podkreślił, że skarżąca przyznała, iż nie składała do organu rentowego oświadczenia, jaki ma zamiar osiągnąć dochód z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Sąd Okręgowy w Lublinie podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 27 sierpnia 2009 r. (II UK 398/08, OSNP z 2011 roku, Nr 7-8, poz. 110) zgodnie, z którym powiadomienie organu rentowego o osiągnięciu przychodów polega na udzieleniu informacji o zamierzonej wysokości przychodów oraz o faktycznej wysokości przychodów osiągniętych w danym roku kalendarzowym.

W ocenie Sądu Okręgowego na organie rentowym nie spoczywa obowiązek kontrolowania świadczeniobiorców pod kątem uzyskiwania przez nich przychodów wpływających na zmniejszenie lub zawieszenie prawa do świadczeń i ogólnie podejmowania działalności rodzącej konieczność opłacania składek. Tego obowiązku nie nakłada na Zakład żaden z przepisów.

Sąd Okręgowy podkreślił, że przesłanką warunkującą dochodzenie na tych zasadach zwrotu nadpłaconych świadczeń jest wynikający z ustawy obowiązek organu rentowego uprzedniego pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do ich pobierania. Ubocznie Sąd wskazał, że dyspozycja art. 138 ust. 4 ustawy emerytalno-rentowej ogranicza możliwość dochodzenia przez organ rentowy zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres nie dłuższy niż 12 miesięcy (czego skarżące domagała się w toku postępowania), lecz tylko w sytuacji dobrowolnego informowania Zakładu przez świadczeniobiorcę o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części.

Sąd Okręgowy wskazał, że z treści art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Ustęp 2 pkt 1 tego artykułu stanowi zaś, że za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się między innymi świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wyjaśniał, że pouczenie powinno być dokonane na piśmie oraz wyraźnie, konkretnie i wyczerpująco wykazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpująco i wyraźnie wskazywać okoliczności, w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczeń oraz dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której są skierowane. Pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 2009 roku, II BU 9/09, LEX nr 532127 i z dnia 10 czerwca 2008 roku, I UK 394/07, LEX nr 494135).

Odnosząc powyższe wymogi do ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy stwierdził, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych pouczył wnioskodawczynię we właściwy sposób. Zgodnie zaś z stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 marca 2012 roku (I UK 331/11, LEX Nr 1165287) żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy.

W ocenie Sądu Okręgowego M. S. (1) zasadnie została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za sporny okres, a zatem zaskarżona decyzja została wydana prawidłowo.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w niniejszej sprawie kwestią sporną było, czy ubezpieczona zobowiązana jest do zwrotu tego świadczenia za okres nie dłuższy niż rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu, czy też za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

Sąd Okręgowy wskazał, że w powyższym zakresie znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, regulujący kwestie nienależnie pobranych świadczeń ustalonych w związku z zasadami zmniejszania i zawieszania wypłaty emerytury i renty. Zgodnie z tym przepisem kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1,

podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż trzy lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

Zdaniem Sądu Okręgowego z literalnego brzmienia cytowanego przepisu wynikałoby, że złożenie w organie rentowym informacji o osiągnięciu przychodu - bez wskazania jego wysokości - ogranicza możliwość dochodzenia zwrotu nienależnego świadczenia do kwot wypłaconych za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia.

Jednakże z brzmienia przepisu art. 127 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika, że emeryt lub rencista jest zobowiązany zawiadomić organ rentowy o podjęciu działalności, o której mowa w art. 104 ust. 1-4, i o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu, a po upływie roku kalendarzowego - o wysokości tego przychodu uzyskanego w poprzednim roku kalendarzowym. W zakresie rozliczenia związanego z wysokością osiąganego przychodu obowiązuje - na mocy art. 194 ustawy emerytalnej - rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58, poz. 290 ze zmianami) precyzujące obowiązki emerytów i rencistów oraz organu rentowego. W myśl § 3 ust. 3 rozporządzenia w zawiadomieniu o podjęciu działalności emeryt i rencista składa oświadczenie, czy jego zamiarem jest osiągnięcie dochodu: 1/ niepowodującego zawieszenia ani zmniejszenia świadczeń; 2/ powodującego zmniejszenie świadczeń; 3/ powodującego zawieszenie świadczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego przepis ten precyzuje obowiązek ustawowy i wynika z niego, że oprócz informacji o zamiarze osiągnięcia przychodu z określonego tytułu konieczne jest także określenie, jaki on będzie miał wpływ na otrzymywane świadczenie. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia, jeżeli z oświadczenia emeryta lub rencisty wynika, że jego zamiarem jest osiągnięcie dochodów: 1/ niepowodujących zawieszenia ani zmniejszenia świadczeń - organ rentowy wypłaca świadczenia w pełnej przysługującej wysokości; 2/ powodujących zmniejszenie świadczeń - organ rentowy zmniejsza wysokość świadczeń; 3/ powodujących zawieszenie świadczeń - organ rentowy zawiesza wypłatę świadczeń.

Sąd stwierdził, że oczywiste jest, iż prognozowany przez emeryta lub rencistę dochód w przekazywanym organowi rentowemu oświadczeniu o podjęciu działalności i wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu, nie musi odpowiadać przychodowi rzeczywiście osiągniętemu w danym roku kalendarzowym, w którym dokonuje się rozliczenia świadczenia. Stąd też emeryt lub rencista jest obowiązany po upływie roku kalendarzowego do złożenia do końca lutego każdego roku kolejnej informacji - o wysokości tego przychodu uzyskanego w poprzednim roku kalendarzowym, co wynika wprost z treści art. 127 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku § 5 ust. 1 przywołanego rozporządzenia.

Na tej podstawie organ rentowy dokonuje rozliczenia świadczenia za dany rok kalendarzowy, wedle zasad wynikających z § 7-9 rozporządzenia. Niewątpliwie z przywołanych przepisów wynika obowiązek składania dwóch oświadczeń, pierwsze to informacja o podjęciu określonej działalności i o prognozowanej wysokości przychodu z tego tytułu, drugie to informacja składana na koniec lutego każdego roku kalendarzowego o wysokości przychodu osiągniętego w roku poprzednim. Pierwsza informacja służy zawieszeniu lub zmniejszeniu świadczenia wypłacanego na bieżąco, druga składana jest w celu rocznego rozliczenia pobieranej renty lub emerytury. W treści obu tych oświadczeń musi znaleźć się informacja o wysokości przychodu, co jest oczywiste, zważywszy na zasady zmniejszania i zawieszania świadczenia wynikające z art. 104 tejże ustawy, uzależniające wypłatę świadczenia oraz jego wysokość od osiąganego przychodu. Samo osiągnięcie przychodu z tytułu podjętej działalności, czy też osiągnięcie przychodu w poprzednim roku kalendarzowym nie stanowi podstawy do zmniejszenia lub zawieszenia świadczenia.

W świetle przedstawionych wyżej regulacji nie do zaakceptowania jest, zdaniem Sądu Okręgowego, wykładnia art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej wywodzona z dosłownego jego brzmienia, bowiem to oznaczałoby, że świadczeniobiorca niedopełniający swoich ustawowych obowiązków, a więc nieinformujący organu rentowego o okoliczności mającej wpływ na wysokość pobieranego świadczenia lub na jego zawieszenie, korzysta z przywileju ograniczenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranej emerytury lub renty. Złożenie informacji nieprzydatnej w rozliczeniu świadczenia nie

może stanowić podstawy do złagodzenia rygorów instytucji zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Złagodzenie to bowiem opiera się na założeniu, że organ rentowy posiada wiedzę (dostarczoną przez ubezpieczonego), na podstawie której powinien podjąć stosowne czynności, ale na skutek własnego zaniedbania tego nie czyni (por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2009 roku wraz z uzasadnieniem, II UK 398/08, OSNP z 2011 roku, Nr 7-8, poz. 110).

Sąd Okręgowy w Lublinie podzielił w pełni stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 kwietnia 2008 r. (II UK 269/07, OSNP z 2009 roku, Nr 15-16, poz. 212), zgodnie z którym nie można żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych za okres dłuższy niż jeden rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu tych świadczeń, jeżeli osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodów powodujących zawieszenie prawa do świadczeń rentowych. Zwrócił jednak uwagę na interpretację wyrażenia „powiadomiła” (art. 138 ust. 5 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), który wskazuje na czynne działanie ze strony osoby pobierającej świadczenie, wyraźnie ukierunkowane na uświadomienie organowi rentowemu zajścia określonych okoliczności. Bezwzględny warunkiem jest więc to, aby źródłem tej informacji była osoba pobierająca świadczenie (ewentualnie jej pełnomocnik lub inny przedstawiciel prawny). Jeżeli bowiem organ rentowy uzyska informację o zajściu okoliczności z art. 138 ust. 5 od innej osoby, podmiotu (np. pracodawcy) będzie to stanowić „pozostały wypadek” w rozumieniu art. 138 ust. 5 in fine. Ciężar dowodowy faktu zawiadomienia organu rentowego spoczywa na osobie pobierającej świadczenia.

Wobec faktu, że skarżąca przyznała, że nie składała do organu rentowego oświadczenia, jaki ma zamiar osiągnąć dochód z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, Sąd Okręgowy uznał, że brak było z jej strony czynnego działania ukierunkowanego na uświadomienie organowi rentowemu zajścia okoliczności uzasadniających zaprzestanie wypłaty świadczeń w zbiegu. Tym samym wnioskodawczyni została zasadnie zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, za cały okres, a nie tylko za 12 miesięcy.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniosła M. S. (1) zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 138 ust. 4 i 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 127 ust. 1 i 2 tej ustawy w zw. z § 3 i 5 Rozporządzenia Ministra Pracy i polityki socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty oraz w związku z art. 26 ust. 3 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych poprzez przyjęcie, że pomimo zawiadomienia przez odwołującą się o prowadzonej działalności gospodarczej - między innymi poprzez zgłoszenie rozpoczęcia działalności gospodarczej, składaniu deklaracji i opłacaniu należnych składek - nie spełnia ona przesłanki warunkującej ograniczenie obowiązku zwrotu świadczenia do okresu 12 miesięcy.

Wnosiła o zmianę zaskarżonego wyroku oddalającego odwołanie w całości i uwzględnienie odwołania poprzez stwierdzenie, że skarżąca jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres nie dłuższy, niż 12 miesięcy oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z pozostawieniem sądowi pierwszej instancji rozpoznania kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że kwestią sporną w sprawie jest ustalenie, że skarżąca zobowiązana jest do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres nie dłuższy, niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania decyzji, stosownie do art. 138 ust. 4 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Skarżąca podkreśliła, że wysłanie druków do ubezpieczenia zdrowotnego do organu rentowego w związku z rozpoczęciem działalności gospodarczej stanowi jednocześnie informację o zamiarze osiągnięcia przychodów z tej działalności. Nie rozpoczynałaby bowiem prowadzenia działalności, gdyby nie liczyła na osiągnięcie przychodów z tego tytułu.

Dodatkowo obowiązek informacji o zamiarze osiągnięcia przychodu dopełniła choćby poprzez składanie do organu rentowego deklaracji z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. W ocenie skarżącej brak odpowiedniego obiegu informacji wewnątrz organu rentowego nie może powodować negatywnych skutków dla świadczeniobiorcy, który nie ukrywa, że uzyskuje przychody. Skarżąca podniosła, że informowanie o faktycznie osiągniętym przychodzie

w poszczególnych latach było zbędne, gdyż zgodnie z art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej osiągnięcie jakiegokolwiek przychodu powoduje zawsze zawieszenie wypłaty świadczeń w zbiegu.

Nadto skarżąca zwróciła uwagę na interpretację pojęcia „zawiadomienia” w rozumieniu przepisów art. 138 ust. 4 i 5 i art. 127 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 3 i 5 rozporządzenia z dnia 22 lipca 1992 r., dokonaną przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 maja 2009 r., sygn. II UK 368/08). Zgodnie z poglądem tam zaprezentowanym zawiadomieniem jest każda informacja wskazująca na zajście okoliczności określonych w tym przepisie, nawet przypadkowych informacji udzielonych organowi rentowemu przy okazji korespondencji z nim prowadzonej w związku z innymi sprawami. Organ rentowy, jeżeli uznał takie zawiadomienie świadczeniobiorcy za niewystarczające, powinien był wszcząć postępowanie wyjaśniające w sprawie lub zobowiązać ją do złożenia zawiadomienia o sprecyzowanej treści.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja jest niezasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie, przedstawiając logiczną argumentację prawną. Ustalenia sądu pierwszej instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1997 r., sygn. II UKN 61/97 – OSNAP 1998 r., nr 3, poz. 104; wyrok Sądu Najwyższego z 8 października 1998 r., sygn. II CKN 923/97 – OSNC 1999 r., z. 3, poz. 60; wyrok Sądu Najwyższego z 12 stycznia 1999 r., sygn. I PKN 21/98 – OSNAP 2000, nr 4, poz. 143).

Odnosząc się zatem bezpośrednio do zarzutów apelacji stwierdzić należy ich niezasadność.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy skarżąca zobowiązana jest do zwrotu świadczenia za okres nie dłuższy, niż rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu, czy też zobowiązana jest do zwrotu tego świadczenia za okres nie dłuższy, niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji (art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

W świetle art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunkiem ograniczenia możliwości dochodzenia zwrotu nienależnie pobranego świadczenia do 1 roku poprzedzającego rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu jest, aby ubezpieczony powiadomił organ rentowy o osiągnięciu przychodu. Zasadnie doprecyzował Sąd Okręgowy, że mając na uwadze brzmienie art. 127 ust. 1 cyt. ustawy obowiązkiem emeryta/rencisty jest zawiadomienie organu również o wysokości osiąganego przychodu.

O obowiązku powiadomienia organu o osiągnięciu przychodu i jego wysokości skarżąca była pouczona przez organ rentowy już w grudniu 2002 r. oraz wielokrotnie w terminie późniejszym wraz z otrzymywanymi decyzjami waloryzacyjnymi, czego nie kwestionowała.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że do powiadomienia, o jakim mowa w art. 138 ust. 5 cyt. ustawy, ze strony skarżącej nie doszło.

Skarżąca podnosiła w apelacji, że prowadzenie działalności gospodarczej nierozzerwalnie związane jest z okolicznością uzyskiwania przychodu. Dlatego też organ rentowy winien był zorientować się co do faktu osiągnięcia przychodu przez skarżącą, śledząc przesyłane mu przez biuro rachunkowe (prowadzące rozliczenia skarżącej) druki o zgłoszeniu do ubezpieczenia zdrowotnego. Nadto skarżąca podnosiła, że obowiązek informacji o zamiarze osiągnięcia przychodu dopełniła choćby poprzez składanie do organu rentowego deklaracji z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Stwierdzić należy, że istotnie skarżąca dokonała zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego na druku (...) oraz (...) i oba te druki zostały nadane w dniu 16 października 2009 r., zaś w aktach sprawy znajdują się dowody nadania druku

ZUS (...), dotyczącego M. L. (pracownicy skarżącej) oraz nieczytelnie oznaczony druk dotyczący osoby oznaczonej jako „S. M.”. Słusznie jednak przyjął Sąd Okręgowy, że z uwagi na to, że skarżąca zatrudniała również synową M. S. (2), nie można jednoznacznie przesądzić, czy nadany druk dotyczył M. czy też M. S. (2).

Podkreślić należy, że M. S. (1) nie składała do organu rentowego oświadczenia o osiągnięciu przychodu z prowadzonej działalności gospodarczej, do czego zobowiązywały ją wyżej wskazane przepisy. Zasadnie wskazał Sąd Okręgowy, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego w sprawie II UK 398/08, że powiadomienie organu rentowego o osiągnięciu przychodów polega na udzieleniu informacji o zamierzonej wysokości przychodów i o faktycznej wysokości przychodów osiągniętych w danym roku kalendarzowym.

Zasadnie wskazał Sąd Okręgowy, że na organie rentowym nie spoczywa obowiązek kontrolowania świadczeniobiorców pod kątem uzyskiwania przez nich przychodów wpływających na zmniejszenie lub zawieszenie prawa do świadczeń i ogólnie podejmowania działalności rodzącej konieczność opłacania składek. Tego obowiązku nie nakłada na Zakład żaden z przepisów.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2009 r. (II UK 204/08, LEX Nr 736836) wyraz „powiadomiła” (art. 138 ust. 5 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) wskazuje na czynne działanie ze strony osoby pobierającej świadczenie, wyraźnie ukierunkowane na uświadomienie organowi rentowemu zajścia określonych okoliczności.

Dokumenty, przedłożone organowi przez skarżącą, z których organ rentowy mógłby ewentualnie wywieść informacje odnośnie osiągnięcia przychodu przez skarżącą i wysokości tego przychodu, nie mogły, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zastąpić oświadczenia w przedmiocie osiąganego przychodu, które skarżąca zobowiązana była złożyć, a którego nie złożyła.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UK 368/2008, na który powołuje się skarżąca w apelacji, wskazano, że jeżeli organ rentowy uznaje zawiadomienie o zmianie osiągnięcia przychodu za niewystarczające, to ma obowiązek przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego lub zobowiązania do złożenia zawiadomienia o sprecyzowanej treści. Zauważyć jednak należy, że skarżąca - odmiennie niż strona, której wspomniany wyrok dotyczył - w ogóle nie złożyła stosownego oświadczenia.

Z uwagi na to, że skarżąca nie powiadomiła organu rentowego o osiągnięciu przychodu oraz jego wysokości, zobowiązana jest do zwrotu świadczenia za okres nie dłuższy, niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania decyzji, nie zaś za okres nie dłuższy, niż rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu.

W tym stanie rzeczy wyrok Sądu Okręgowego, oddalający odwołanie skarżącej, jest prawidłowy i musi się ostać, zaś apelacja nie zawiera żadnej argumentacji przemawiającej za uwzględnieniem wniesionego środka zaskarżenia.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny orzekł, na podstawie art. 385 k.p.c., jak w sentencji.